

**Sprawozdanie z realizacji zadań
z zakresu wspierania rodziny
w 2022 r.**

Siedlce, marzec 2023 r.

Spis treści

Wstęp.....	3
I. Praca z rodziną	4
1. Informacje statystyczne.....	4
2. Charakterystyka rodzin objętych wsparciem.....	5
3. Działalność asystentów rodzin	6
4. Efekty pracy z rodziną	7
II. Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.....	9
1. Placówki wsparcia dziennego.....	9
2. Rodzina wspierająca.....	9
III. Podsumowanie.....	10
IV. Wydatki dotyczące realizacji zadania w zakresie wspierania rodziny w latach 2021 – 2022 i plan wydatków na 2023 r.	11
V. Zestawienie potrzeb w zakresie wsparcia rodziny na 2024 r.	12

Wstęp

Podstawę prawną działań w zakresie wspierania rodziny stanowi ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 447 z późn. zm.). W świetle ustawy pracę z rodziną organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania. Rada Miasta Siedlce, uchwałą nr XII/267/2011 z dnia 30 września 2011 r., wyznaczyła Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Siedlcach jako podmiot organizujący pracę z rodziną na terenie Miasta Siedlce.

Rodzina jest podstawową komórką społeczną. W niej wzrastają i wychowują się dzieci. To jak żyje i funkcjonuje rodzina ma odzwierciedlenie w sytuacji dzieci. Kiedy rodzina przeżywa trudności w wypełnianiu swoich funkcji ma prawo do uzyskania pomocy i wsparcia instytucji oraz podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, która powinna być dostosowana do jej indywidualnych potrzeb. Udzielana pomoc ma na celu wypracowanie, rzadziej dążenie do przywrócenia rodzinie, zdolności do prawidłowego sprawowania opieki i wychowania małoletnich dzieci, aby zapewnić im bezpieczeństwo i właściwy dla wieku rozwój. Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Siedlcach zatrudnia 4 asystentów rodziny w pełnym wymiarze czasu pracy. Asystenci rodziny wykonują swoją pracę w zadaniowym systemie czasu pracy, co umożliwia im dostosowanie się do indywidualnych potrzeb rodzin. W świetle art. 15 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może prowadzić w tym samym czasie pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywania zadań, jednak nie może przekroczyć 15. Praca asystenta rodziny, zgodnie z ustawą, nie może być łączona z wykonywaniem obowiązków pracownika socjalnego. Miasto Siedlce w 2022 r. otrzymało dotację celową na dofinansowanie kosztów wypłaty jednorazowego dodatku do wynagrodzenia dla asystentów rodziny w ramach *Programu asystent rodziny na 2022 r.* w wysokości 12.000,- zł.

I. Praca z rodziną

1. Informacje statystyczne

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań, które realizowane są za zgodą i z aktywnym udziałem członków rodziny, we współpracy ze specjalistami pracującymi z rodziną, m.in.: pracownikiem socjalnym, asystentem rodziny, kuratorem sądowym.

W 2022 r. spośród 1213 rodzin, w tym 350 rodzin z dziećmi, z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych z pomocy MOPR korzystało 210 rodzin, w tym 152 rodziny niepełnych, 53 rodziny wielodzietne. Porównując, w 2021 r. spośród 1445 rodzin, w tym 424 rodzin z dziećmi, z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych z pomocy MOPR korzystało 241 rodziny, w tym 167 rodziny niepełne, 64 rodzin wielodzietnych.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Siedlcach w szczególności prowadzi pracę z rodzinami w formie: pracy socjalnej, wsparcia realizowanego przez asystenta rodziny, konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji poprzez tworzenie grup samopomocowych. Praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną. Ze względu na pandemię Covid-19 spotkania grupy wsparcia zostały zawieszane.

Praca socjalna, jest działalnością zawodową świadczoną przez pracowników socjalnych, ma na celu zlikwidowanie lub złagodzenie deficytów występujących w rodzinie. Koncentruje się na pomocy rodzinom w sprawach socjalnych, opiekuńczych, wychowawczych, urzędowych, a także prowadzenia gospodarstwa domowego.

W 2022 r. pracą asystenta rodziny objętych było łącznie 54 rodziny, w których wychowywało się 146 dzieci. Spośród tych rodzin z 44 rodzinami współpraca była prowadzona w roku ubiegłym. Świadczy to o tym, że w większości przypadków asystenci prowadzą pracę z rodziną powyżej 12 miesięcy. Wynika to z faktu współwystępowania wielu problemów w rodzinach, skali degradacji systemu wewnątrzrodzinnego i realnego zagrożenia umieszczenia dzieci poza rodziną. Dokonanie zmian jest procesem długofalowym i wymaga czasu. Na dzień 31.12.2022 r. z usług asystenta rodziny korzystało 42 rodziny.

Przydzielenie rodzinie asystenta odbywa się na wniosek pracownika socjalnego lub na wniosek sądu oraz w przypadku ubiegania się o wsparcie asystenta rodziny w ramach ustawy „Za życiem” - na wniosek osoby zainteresowanej. W 2022 roku na wniosek pracownika socjalnego przydzielono asystenta rodziny 6 rodzinom, natomiast na wniosek sądu rodzinnego objęto taką formą pomocy 4 rodziny. W większości przypadków rodziny wskazane przez sąd korzystają z różnych form pomocy MOPR, w tym świadczona jest na ich rzecz praca socjalna.

Asystenci rodziny w 2022 r. współpracowali zarówno z rodzinami, które przeżywają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz z rodzicami, których dzieci zostały umieszczone w systemie pieczy zastępczej, a także jedną rodziną z powodu urodzenia dziecka z wadą letalną.

2. Charakterystyka rodzin objętych wsparciem

Główne przyczyny trudnej sytuacji omawianych rodzin wynikają z uzależnienia od alkoholu oraz substancji psychoaktywnych. Alkoholizm jest jednym z wiodących powodów, w związku z którym dzieci muszą być umieszczane poza rodziną. Jeśli rodzice nadużywają nałogowo alkoholu, zauważalny jest stopniowy proces degradacji dorosłych i małoletnich członków rodziny we wszystkich sferach życia. Alkoholizm doprowadza w konsekwencji do demoralizacji i deprawacji najmłodszego pokolenia oraz rozpadu rodzin.

Innym z dominujących powodów, w związku z którym rodziny zostają objęte wsparciem, jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz nieporadność w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Zdarza się również, że przyczyna trudności w opiece nad dziećmi wynika z niepełnosprawności intelektualnej lub choroby psychicznej rodziców.

W wymienionych grupach występują ponadto: brak pozytywnych wzorców wyniesionych z domu rodzinnego, traumatyczne wydarzenia w życiu osobistym, niewystarczające na potrzeby rodziny warunki mieszkaniowe, bezrobocie, choroby, przemoc, nieporadność życiowa, brak „kręgosłupa moralnego” i umiejętności budowania życia w oparciu o wartości, ubóstwo finansowe.

Na mocy ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r., poz. 1329 z późn. zm.) pomocą asystenta objęte są rodziny, w których przyjdzie lub przyszło na świat ciężko chore dziecko, kobiety, które otrzymały informację o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu, kobiety, których dziecko zmarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych, kobiety, które nie

zabiorą dziecka do domu z powodu: poronienia, urodzenia dziecka martwego, urodzenia dziecka niezdolnego do życia, urodzenia dziecka obarczonego wadami wrodzonymi albo śmiertelnymi schorzeniami.

3. Działalność asystentów rodziny

W ramach swoich zadań asystenci rodziny podejmują działania mające na celu poprawę sytuacji życiowej rodzin, aby wypracować lub przywrócić im zdolność do prawidłowego sprawowania opieki i wychowania dzieci. U każdego z rodziców poszukują pozytywnych zasobów, na których można budować oczekiwane zmiany. Praca asystenta rodziny jest wieloaspektowa. Wymaga to poznania systemu funkcjonowania rodziny, pozyskania jej zaufania oraz autentycznej woli i motywacji do współpracy ze strony rodzin. Asystenci pomagają w załatwieniu formalności urzędowych, informują o przysługujących rodzinom uprawnieniach, wskazują możliwość uzyskania pomocy socjalnej na terenie Miasta. W sytuacjach, gdy dzieci wymagają opieki lekarskiej i specjalistycznej, a rodzice nie zawsze we właściwy sposób rozumieją wskazówki dotyczące pielęgnacji i wychowania lub nie mają motywacji do takich wizyt, współuczestniczą w wizytach u lekarza pierwszego kontaktu, pediatry oraz innych specjalistów: psychiatry, neurologa, neonatologa, ortopedy, radiologa, psychologa, pedagoga, również poza Siedlcami. Asystenci rodziny udzielają indywidualnego poradnictwa w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych z dziećmi, w prowadzeniu gospodarstwa domowego (uczą nabywania umiejętności kulinarnych, utrzymywania czystości w mieszkaniu, dbania o higienę i prawidłowe odżywianie). W przypadku rodziców nadużywających alkoholu i substancji psychoaktywnych motywują do abstynencji, podjęcia leczenia odwykowego w warunkach szpitalnych, uczestnictwa w terapii uzależnień w poradniach ambulatoryjnych, w mitingach AA. Wobec częstych braków edukacyjnych rodziców asystenci świadczą bezpośrednią pomoc dzieciom w nauce, współtowarzyszą w wizytach w Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej w Siedlcach, a także współpracują ze szkołami, przedszkolami i świetlicami, do których uczęszczają dzieci. Udzielają wsparcia i monitorują sytuację matek spodziewających się dziecka. W sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci asystenci rodziny podejmują działania interwencyjne.

W sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, bez względu na formę, asystenci rodziny lub pracownicy socjalni podejmują pracę z rodziną dziecka, która ma umożliwić jego powrót do rodziny. Zdarzają się sytuacje, w których podejmowane oddziaływania nie przynoszą pożądanych efektów, wówczas dąży się do zapewnienia dziecku stabilnego środowiska wychowawczego w rodzinie zastępczej, a w przypadku jej braku

w placówce opiekuńczo-wychowawczej, następnie po uregulowaniu sytuacji prawnej dziecko jest zgłaszane do adopcji. W celu wypracowania spójnego planu pracy z rodziną i planu pomocy dziecku asystenci współpracują z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej oraz personelem placówek opiekuńczo-wychowawczych. Asystenci rodziny uczestniczą w pracach zespołów do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych znajdujących się poza terenem Miasta Siedlce. W przypadku braku takiej możliwości przekazują pisemną opinię dotyczącą aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka pod kątem oceny możliwości jego powrotu do rodziny. W ramach obowiązków służbowych asystenci rodziny współdziałają z pracownikami socjalnymi, kuratorami rodzinnymi, wychowawcami i pedagogami w szkołach, a także policją, na bieżąco wymieniają się spostrzeżeniami dotyczącymi funkcjonowania rodzin, współtworząc plan pracy z rodziną uzupełniają się w jego realizacji. To interdyscyplinarne działanie pozwala na zgromadzenie wiedzy o rodzinie, jej problemach, przeciwdziałaniu trudnościom i podejmowaniu spójnych oddziaływań wspierających.

W przypadku, gdy w rodzinie objętej wsparciem dochodzi do przemocy, wówczas asystent rodziny podejmuje współpracę z grupą roboczą, w skład której, co do zasady, wchodzi pracownik socjalny i dzielnicowy. Celem grupy roboczej jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez opracowanie i realizację planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy oraz monitorowanie sytuacji rodzin.

4. Efekty pracy z rodziną

Wspieranie rodziny jest procesem długofalowym, gdyż poziom degradacji rodzin jest często bardzo głęboki. Moment, w którym rodziny zostają objęte wsparciem asystenta rodziny, wynika z poważnego kryzysu rodziny, która jest zagrożona umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej albo dzieci już zostały umieszczone poza rodziną, nieprawidłowościami w przebiegu ciąży lub porodu, czy pojawieniem się na świecie ciężko chorego dziecka. Wielość problemów, z którymi wówczas boryka się rodzina, jest znaczna i występuje na wielu płaszczyznach jej funkcjonowania. Stąd praca z rodziną nie jest procesem krótkotrwałym, wymaga wielu nakładów pracy oraz stosowania różnych form i metod wsparcia.

W codziennej pracy asystenci rodziny wykorzystują różnorodne formy pracy, m.in.: psychoedukację, treningi budżetowe, kulinarne oraz korzystają z oferty wsparcia specjalistycznego w zakresie pomocy medycznej, prawnej, psychologicznej, terapii odwykowej. Organizują też dla rodzin spotkania mające na celu wymianę ich doświadczeń i zapobieganie izolacji społecznej.

W roku 2022 r. rodziny miały możliwość skorzystania z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego. Pomoc ta realizowana jest poprzez umożliwienie rodzinom uzyskania pomocy specjalistycznej w formie konsultacji i poradnictwa, w tym m.in.: psychologicznego, pedagogicznego. Na terenie miasta Siedlce rodziny mają możliwość otrzymania wsparcia w tym zakresie w Stowarzyszeniu Pomocy Społecznej, Rehabilitacji i Resocjalizacji im. H. Ch. Kofoeda, Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej, Centrum Wsparcia Caritas Diecezji Siedleckiej, Ośrodku Pomocy Pokrzywdzonym Przesłaniem, publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej, a w przypadku dzieci uczących się – w szkołach na wszystkich poziomach kształcenia.

Z terapii uzależnień skorzystało w okresie sprawozdawczym 3 rodziców, w roku poprzednim (2021) 5 rodziców. Wsparcie w tym zakresie w Siedlcach realizowane jest przez publiczne i niepubliczne poradnie zdrowia psychicznego i poradnie leczenia uzależnień, Stowarzyszenie „Powrót z U”, Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Dotkniętych Chorobą Alkoholową, Narkomanią i Hazardem „SZANSA”, Szpital Miejski w Siedlcach, który dysponuje Oddziałem Detoksykacji.

Bezpłatne poradnictwo prawne świadczone jest rodzinom przez Caritas Diecezji Siedleckiej, Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej, Stowarzyszenie Pomocy Społecznej, Rehabilitacji i Resocjalizacji im. H. Ch. Kofoeda oraz punkty nieodpłatnej pomocy prawnej.

W 2022 r. 19 dzieci z rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny korzystało z opieki organizowanej przez placówki wsparcia dziennego, 24 dzieci uczęszczało do przedszkoli.

Sytuacja wszystkich rodzin jest na bieżąco monitorowana przez asystentów rodziny i pracowników socjalnych, a także nadzorowana przez kuratorów. Zdarza się, że asystenci w swojej pracy spotykają się z sytuacjami, w których rodzice rozważają pozostawienie dziecka zaraz po urodzeniu w szpitalu. Wówczas towarzyszą rodzinom w podejmowaniu decyzji, wskazują możliwe sposoby pomocy, wspierają, kontaktują z pracownikami Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego Oddziału Zamiejscowego w Siedlcach.

W roku 2022 r. asystenci rodziny zakończyli pracę łącznie z 12 rodzinami, w tym z 4 ze względu na osiągnięcie celów, z 7 ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę, z 1 z powodu pobytu w ZK. Sytuacja rodzin, z którymi asystenci zakończyli pracę jest monitorowana przez asystentów i pracowników socjalnych Ośrodka. Z analizy danych wynika, że nie zawsze proponowane działania i realizowane oddziaływanie przynoszą pożądany skutek. Szczególnie zauważalne jest to w sytuacji osób uzależnionych od alkoholu, wobec

których sąd podjął postanowienie o umieszczeniu dziecka poza rodziną. Wówczas trudno jest wypracować pożądaną efekt zmian u rodziców tak, aby powrót dziecka pod ich opiekę był możliwy. W takich sytuacjach działania służb koncentrują się wokół dążenia do uregulowania sytuacji prawnej dziecka, poprzez pozbawienie rodziców władzy rodzicielskiej i dążenie do znalezienia dla dziecka stabilnego środowiska wychowawczego, np. w postaci rodziny adopcyjnej.

II. Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka

1. Placówki wsparcia dziennego

Wspieranie rodziny, oprócz pracy z rodziną, może być realizowane w formie pomocy w opiece i wychowaniu dziecka świadczonej przez placówki wsparcia dziennego. W 2022 r. na terenie miasta działało 5 placówek wsparcia dziennego prowadzonych przez: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Siedlcach, Caritas Diecezji Siedleckiej (2 placówki), Rzymskokatolicką Parafię p.w. św. Józefa i Stowarzyszenie „Prometeusz”. Świetlice środowiskowe zapewniały miejsca dla 130 dzieci. Średniorocznie przebywało w nich 79 dzieci. Łączna kwota wydatków na placówki wsparcia dziennego wyniosła 407 024,00 zł. Wszystkie rodziny zainteresowane taką formą wsparcia zostały nią objęte.

2. Rodzina wspierająca

Rodzina przeżywająca trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej w zakresie opieki i wychowania dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także w kształtowaniu i wypełnianiu prawidłowych ról społecznych. Wsparcie to jest realizowane we współpracy z asystentem rodziny. W 2021 r., podobnie jak w roku poprzednim, żadnej z osób/rodzin nie ustanowiono rodziną wspierającą. Rodziny, które objęte są wsparciem asystentów rodziny i/bądź pracowników socjalnych żyją w swoistych enklawach i jeśli otrzymują wsparcie, to od rodzin już sobie znanych, które często mają podobne problemy i korzystają z pomocy MOPR. Zdarzają się sytuacje, że rodzinie wsparcia udzielają krewni bądź osoby/rodziny z najbliższego otoczenia, ale żadna z tych rodzin nie chce przyjąć na siebie zobowiązania w formie umowy, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzieleniem pomocy i zasad nadzoru nad jej realizacją.

III. Podsumowanie

Praca asystenta rodziny pozwala na wymierne wsparcie rodzin, które podejmują starania i trud zmiany własnego stylu życia, aby możliwe było wzmocnienie ich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych i funkcjonowania społecznego. Charakter działań asystenta w ramach zadaniowego systemu czasu pracy wykracza poza ustalone godziny pracy Ośrodka, co pozwala na indywidualne dostosowanie się do potrzeb rodzin.

Praca świadczona przez asystenta rodziny przynosi lepszy efekt, gdy łączy metodę pracy indywidualnej z oddziaływaniem poprzez grupę. Wskazane jest pobudzanie i rozwijanie form pomocy w postaci „grup wsparcia” lub „grup samopomocowych”, co jest obecnie ograniczone ze względu na stan pandemii Covid-19. Konieczne jest również zapewnienie dla dzieci z rodzin objętych pomocą asystenta miejsc w przedszkolach, aby możliwe było wczesne wspomaganie ich w rozwoju, wyrównywanie deficytów, kontakt z dziećmi z innych rodzin.

Wymiernym skutkiem pracy asystentów jest fakt, że rodziny, dotąd postrzegane jako głęboko niewydolne, odnajdują w sobie zasoby i potencjał, na bazie których zaczynają pozytywną zmianę. Dzieci zagrożone odebraniem od rodziców biologicznych pozostają w domu rodzinnym, w którym zaczynają panować jasne i dobre wzorce postępowania. Dzieci mają szansę na własne, prawidłowo funkcjonujące rodziny w przyszłości. Proces ten jest jednak długotrwały. Rodziny, wielopokoleniowo naznaczone negatywnymi, często patologicznymi zachowaniami i relacjami, uczą się niejako życia na nowo, od początku. Praca asystenta z rodziną stanowi więc żmudny i długotrwały proces. Z doświadczenia pracy naszego Ośrodka jednoznacznie wynika, że intensywne wielokierunkowe wsparcie rodzin poprzez asystentów jest właściwą, kompleksową formą pomocy zwiększającą szansę na zmniejszenie wykluczenia społecznego.

IV. Wydatki dotyczące realizacji zadania w zakresie wspierania rodziny w latach 2021-2022 i plan wydatków na 2023 r.

Lp.	Określenie kosztów realizacji zadania	2021 r.	2022 r.	Plan na 2023 r.
1.	Dotacja na bieżące funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego	427.722,00 zł	407.024,00 zł	450.000,00 zł

2.	Wynagrodzenia wraz z pochodnymi (w 2021 r. - 4 etaty, w 2022 r.- 4 etaty asystenta rodziny)	191.721,00 zł	199.569,00 zł	209.883,00 zł
3.	Pozostałe (ZFŚS, ekwiwalent za ubrania robocze, bilety i delegacje, badania okresowe, materiały biurowe, usługi, wyposażenie)	19.541,00 zł	19.571,00 zł	20.800,00 zł
4.	Szkolenia	0,00 zł	0,00 zł.	245,00 zł
5.	Zwrot wydatków ponoszonych przez rodziny wspierające	0,00 zł	0,00 zł.	0,00 zł
Razem:		638.984,00 zł	626.164,00 zł	680.928,00 zł

V. Zestawienie potrzeb w zakresie wsparcia rodziny na 2024 r.

Szacuje się, że potrzeby na 2023 r. w zakresie wspierania rodziny wyniosą:

- dotacja na bieżące funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego – 450.000,00 zł,
- wynagrodzenia wraz z pochodnymi (4 etaty asystenta rodziny) –250.000,00 zł,
- pozostałe (ZFŚS, ekwiwalent za ubrania robocze, bilety i delegacje, badania okresowe, materiały biurowe, usługi) – 25.000,00 zł,
- szkolenia – 1.000,00 zł,
- zwrot wydatków ponoszonych przez rodziny wspierające – 0,00 zł.

Razem – 726.000,00 zł.